

Πολιτεία και Παιδεία

Το ότι ο αείμνηστος Πρόεδρος τής Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος πήρε την ιστορική πρωτοβουλία να ιδρύσει ένα Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο, το β' μεγαλύτερο δημόσιο Πανεπιστήμιο τής Κύπρου, αποτελεί ένα ιστορικό γεγονός Παιδείας και Επιστήμης στην Κύπρο, συνδεδεμένο με τον πιο εύγλωττο τρόπο με τους σκοπούς και τις υποχρεώσεις μιας σύγχρονης Πολιτείας. Πολιτεία που θα αγνοούσε την τεχνολογία *εν ευρυτέρω εννοία* και τις επιστήμες που την υπηρετούν θα συνιστούσε στην εποχή μας κραυγαλέο αναχρονιστικό παράδειγμα. Μάλιστα ο σχεδιασμός των Σχολών και των επιστημονικών αντικειμένων τού Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΤΠΚ) αποτελεί λαμπρό χαρακτηριστικό παράδειγμα συνδυασμού επιστήμης και γενικότερης παιδείας και καλλιέργειας που είναι μέλημα και ζητούμενο μιας Πολιτείας σε όλον τον ανεπτυγμένο και πολιτισμένο κόσμο.

Αυτό που πρέπει εξ αρχής να εξαρθεί σε σχέση με την ίδρυση τού ΤΠΚ είναι το *εύρος* των επιστημονικών κλάδων που προγραμματίστηκε, εξελίχθηκε και εφαρμόστηκε στο πανεπιστήμιο αυτό. Αντίθετα προς μια αρκετά συνήθη —για να μη πω καθιερωμένη— έννοια και πρακτική των τεχνολογικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων που περιορίζεται σε καθαρώς ή αποκλειστικά τεχνικούς κλάδους (όπως είναι λ.χ. τα Τεχνολογικά Πανεπιστήμια, τα γνωστά ως «Πολυτεχνεία» στην Ελλάδα) το ΤΠΚ εκτός από τη «*Σχολή Μηχανικής και Τεχνολογίας*» η οποία περιλαμβάνει τους κλασικούς πολυτεχνικούς κλάδους (πολιτικών μηχανικών, ηλεκτρολόγων, μηχανολόγων, πληροφορικών) επεκτάθηκε σε Σχολές που καλλιεργούν σημαντικές επιστημονικές ειδικότητες: τη *Γεωπονία* και το *Περιβάλλον*, την *Οικονομία* και τη *Διοίκηση*, την *Υγεία*, την *Επικοινωνία* και τα *Μέσα Ενημέρωσης*, τις *Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες*, επιστήμες στις οποίες εντάσσεται και πλήθος υποτεταγμένων κλάδων και ειδικοτήτων. Έτσι, επιτεύχθηκε στην Κύπρο κάτι που είναι ζητούμενο για πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα στην Ελλάδα (πλην των μεγάλων ιστορικών πανεπιστημίων), να υπάρχει δηλ. στο Πανεπιστήμιο

μια πανεπιστημιακή κοινότητα που να είναι πολύ διευρυμένη, κοντά προς μία «καθολική» (universalis) προσέγγιση τής επιστήμης, να διαθέτει δηλ. στην πράξη και στον χώρο της τη γνωσιακή *universitas*, την καθολικότητα τής γνώσης, συνδυασμένη στην εποχή μας και με την τεχνολογία, ιδίως την ψηφιακή, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο τής σύγχρονης επιστημονικής έρευνας και μεθοδολογίας.

Μιλώντας για *universitas*, για Πανεπιστήμιο, ας δούμε επ' ευκαιρία το ξεκίνημα τού όρου *πανεπιστήμιο* στην Ελλάδα, όπως το σχολιάζω στο Λεξικό μου:

«τη λ. πανεπιστήμιο έπλασε ο Αδαμάντιος Κοραής το 1810, πιθανόν ως ουσιαστικοποιημένο ουδέτερο τού επιθέτου *πανεπιστήμιος*: πανεπιστήμιο ίδρυμα ή πανεπιστήμιο διδακτήριο), ενώ ήδη από το 1800 είχε αρχίσει να χρησιμοποιείται ευρύτερα η ονομασία πανδιδακτήριο. Όλα αυτά στην προσπάθεια να αποδοθεί στα Ελληνικά ο αντίστοιχος ξένος όρος, το λατ. *universitas* (ιταλ. *università*, γαλλ. *université*, αγγλ. *university*, γερμ. *Universität*), που δήλωνε το σύνολο των επιστημών. Όπως εξηγεί στον εναρκτήριο λόγο του (3 Μαΐου τού 1837) ο πρώτος πρύτανης τού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο Κωνσταντίνος Σχινάς, προτού φτάσει το *πανεπιστήμιο* να είναι *universitas literarum*, ήτοι πανδιδακτήριο των επιστημών, ονομάστηκε *universitas* «ώς έκ τής συμμορίας [= τής ομάδας], ή μάλλον συντεχνίας διδασκόντων και διδασκομένων, λατινιστί *Universitas*, ήτοι *Universitas magistrorum et scholarium*».

Αξίζει, νομίζω —για την ιστορία τής επιστήμης και τής παιδείας— να θυμίσω, με την ευκαιρία αυτή, ότι η λέξη τεχνολογία είναι μια ελληνική λέξη, καθόλου νέα ούτε περιορισμένου περιεχομένου· είναι αρχαία και σήμαινε αρχικά ό,τι θεωρούσαν κατ' εξοχήν επιστήμη στην αρχαία Ελλάδα, σήμαινε δηλ. «την ανάλυση τής δομής τής γλώσσας», λόγω και τής παρουσίας τής γλώσσας σε κάθε μορφή γνώσης και επιστήμης. Τεχνολόγος ήταν —ίσως μάς φανεί παράξενο σήμερα — «ο γραμματικός», ο αναλυτής τής γλώσσας και τού κειμένου γενικότερα στα γλωσσικά του συστατικά, στα «μέρη τού λόγου» και στις συντακτικές σχέσεις των συστατικών τού λόγου μέσα στην πρόταση.

Μεγάλοι τέτοιοι «τεχνολόγοι», γνωστοί διεθνώς, είναι ο συντάκτης τής πρώτης γραμματικής στον δυτικό κόσμο, ο Διονύσιος ό Θραξ (τού 100 π.Χ.) και ο συντάκτης τού πρώτου μεγάλου αναλυτικού συντακτικού στον κόσμο, ο Απολλώνιος ό Δύσκολος (τού 2^{ου} αιώνα μ.Χ.). Ο πλήρης τίτλος αυτού που ονομάζουμε σήμερα στα Ελληνικά και σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες «γραμματική» ήταν «Τέχνη γραμματική», και κατά παράλειψη τού «τέχνη» καθιερώθηκε ο όρος γραμματική (*grammatica, grammaire, grammar, Grammatik* κ.λπ.—λέξη από την οποία προήλθε μέσα από την περιπέτεια των λέξεων, τής κοινωνίας και τής ζωής και η αγγλική λέξη *glamour* !). Ο δε πολύ γνωστός όρος στην επιστήμη τής ανάλυσης τής γλώσσας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές (στην τεχνητή νοημοσύνη), ο αγγλικός όρος “parsing” προέρχεται από το λατινικό “*partes orationis*” που είναι μεταφραστική απόδοση τού ελληνικού «μέρη τού λόγου» τής αρχαίας ελληνικής τεχνολογίας. Η παρέκβαση αυτή —για την οποία ζητώ την κατανόησή σας— σκοπεύει στο να δείξει αφ’ ενός μεν τη σχέση τής γλώσσας με την απαρχή τής έννοιας τής τεχνολογίας, αφ’ετέρου δε την ενότητα των επιστημών που δεν είναι παρά το «συνεχές» τής γνώσης, ένα “*continuum*” καθολικότητας, η *universitas* που συνιστά την ουσία και την ονομασία κάθε πανεπιστημιακής οντότητας.

Η σχολαστική φιλοσοφία τού Μεσαίωνα, οι λεγόμενοι «Τροπιστές» (*Modistae*), στο ξεκίνημα τής δημιουργίας των επιστημών, δίδασκαν ότι υπάρχει μόνο μία και μάλιστα «καθολική» δομή όλης τής ανθρώπινης γλώσσας (“*grammatica una et eadem est secundum substantiam in omnibus linguis*”), γιατί καθολική, καθολικό γνώρισμα τού ανθρώπου είναι και η σκέψη, η νόησή μας. Δίδασκαν δηλ. ότι η γλώσσα δεν είναι παρά «τρόποι σημάνσεως» (*modi significandi*) τής σκέψης μας, τρόποι σημάνσεως των «τρόπων νοήσεως και γνώσεως» (των *modi intelligendi / cognoscendi*), που με τη σειρά τους διέπουν την ουσία τού κόσμου, τούς «τρόπους υπάρξεως» τού κόσμου μας (τους *modi essendi / existendi*). Το ίδιο υποστήριξαν αργότερα (το 1660) και οι διεθνώς γνωστοί συντάκτες τής πιο προβεβλημένης φιλοσοφικής γραμματικής, τής «Γραμματικής τού Port-Royal», οι Arnaud και Lancelot, στην “*Grammaire générale et raisonnée*” («Γενική και λογική γραμματική») τους. Θα περάσουν αρκετοί αιώνες μέχρι ένας άλλος

μεγάλος διανοητής της γλωσσολογίας και της θεωρίας της επιστήμης γενικότερα, ο Noam Chomsky, να μιλήσει στη δεκαετία του '60 για τις «καθολικές δομές» (τα *universals*) που διέπουν την ανθρώπινη γλώσσα, αναπτύσσοντας τις απόψεις του σ'ένα βιβλίο με τον χαρακτηριστικό τίτλο "*Cartesian Linguistics*" (Καρτεσιανή [δηλ. νοησιαρχική] γλωσσολογία), όπου θα συνδέσει άρρηκτα νόηση και γλώσσα, πράγμα που είχε κάνει ήδη από τον 5^ο αιώνα ο Πλάτων στον *Σοφιστή* με την περίφημη φράση «*Ούκοῦν διάνοια καὶ λόγος ταυτόν*». Το «πνευματικό συνεχές» θα σφραγίσει μια άλλη μεγάλη προσωπικότητα της αναλυτικής φιλοσοφίας, ο Ludwig Wittgenstein, με τη θεωρία «*της απεικονιστικότητας της γλώσσας*», κατά την οποία «*αυτό που ονομάζουμε προτάσεις στη γλώσσα δεν είναι παρά εικόνες της πραγματικότητας την οποία και περιγράφουν*», για να καταλήξει ο ίδιος στην περίφημη ρήση «ο κόσμος μου είναι η γλώσσα μου» ("*the limits of my language mean the limits of my world*").

Κορύφωση αυτής της προσπάθειας για καθολική ερμηνεία του κόσμου είναι και η εντατική έρευνα που βρίσκεται στο επίκεντρο της επιστήμης τα τελευταία χρόνια, ιδίως στον χώρο της *αστροφυσικής* για τη διατύπωση μιας γενικής θεωρίας που να ερμηνεύει τους νόμους του σύμπαντος, μιας ερμηνείας για «*την τελική ολοκληρωμένη θεωρία της δημιουργίας του Σύμπαντος*» (όπως εξηγεί ο Δημήτρης Νανόπουλος [*Αυτοβιογραφία, 243*]).

Από τους κύριους σκοπούς μιας ιδανικής Πολιτείας είναι να μεριμνά για τη βαθύτερη ουσία και την ποιότητα της ζωής των πολιτών της, γι' αυτό που κάποιοι φιλόσοφοι της αρχαίας ηθικής φιλοσοφίας αποκάλεσαν «ευδαιμονία» του ανθρώπου, «*εύνοια [εὖ] των θεών [δαιμόνων] στον άνθρωπο*», διαχωρίζοντάς την από την *ευ-τυχία*, η οποία είναι προϊόν τυχαιότητας (συνδέεται με την *τύχη*). Η Πολιτεία, κάθε χρηστή Πολιτεία, πέρα από τις καλές συνθήκες λειτουργίας της Οικονομίας, της Υγείας και της Ασφάλειας στη χώρα, οφείλει να εστιάζει, κατά προτεραιότητα, στην Παιδεία, σε μια μορφή Παιδείας η οποία μέσα από ένα οργανωμένο σύστημα Εκπαίδευσης να εξασφαλίζει στους αυριανούς πολίτες της συγκεκριμένα μορφωτικά χαρακτηριστικά: να είναι πολίτες υπεύθυνοι (με συνείδηση υποχρεώσεων και

δικαιωμάτων), πολίτες κριτικά σκεπτόμενοι, πολίτες καλλιεργημένοι, πολίτες κοινωνικά ευαίσθητοι. Αυτός είναι ο ρόλος τής Γενικής Εκπαίδευσης: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο. Έπεται η ανάγκη τής Πολιτείας να στελεχωθεί με ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι θα κινήσουν τους μηχανισμούς λειτουργίας και ανάπτυξης τής χώρας σε συνεργασία με το ευρύτερο εργατικό δυναμικό· και είναι αυτή η ανάγκη που οδηγεί στην Τρίτη βαθμίδα τής Εκπαίδευσης, την Ανώτατη Εκπαίδευση, τα Πανεπιστήμια. Ωστόσο, είναι νομίζω φανερό ότι όλα ξεκινούν και προϋποθέτουν την καλύτερη δυνατή ποιότητα λειτουργίας τής Γενικής υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, τής πρώτης και τής δεύτερης σχολικής βαθμίδας Εκπαίδευσης.

«Σχολείο = Δάσκαλος»

Αυτή η ακατάλυτη διαχρονική «εξίσωση» σφραγίζει την Εκπαίδευση. Για να αποβεί όμως ουσιαστική και αποτελεσματική αυτή η εξίσωση, προϋποθέτει για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων τής Γενικής Εκπαίδευσης σωστή πανεπιστημιακή κατάρτιση σε συνδυασμό, κατά την υπηρεσία των εκπαιδευτικών, με επαναλαμβανόμενη επιμόρφωση, με συνεχή στήριξη με μέσα και πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό και, τέλος, με θεσμικά κατοχυρωμένη αντικειμενική αξιολόγηση. Η «αποστολή» (για αποστολή πρόκειται) τής κατάλληλης κατάρτισης των εκπαιδευτικών ανήκει, κατ'εξοχήν, στα Ανώτατα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα με τις ειδικές Σχολές και τα ειδικά Τμήματα που διαθέτουν (τα Παιδαγωγικά Τμήματα και τις καθηγητικές σχολές). Υπάρχει μια άμεση αλληλοτροφοδότηση των δύο βαθμίδων τής Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας) με την Τρίτη, την Τριτοβάθμια ή Πανεπιστημιακή: μη ξεχνάμε ότι το επίπεδο των φοιτητών των Πανεπιστημίων στο ξεκίνημά τους αλλά και στα μετέπειτα χρόνια, το καθορίζει και το επωμίζεται η Γενική Εκπαίδευση. Αδύνατοι υποψήφιοι, με μειωμένη και ελλιπή σχολική κατάρτιση, χωρίς τις κατάλληλες βάσεις και με προβλήματα εγγραμματοσύνης δυσκολεύουν το επίπεδο μόρφωσης στα Πανεπιστήμια. Και τανάπαλιν: ελλιπώς καταρτισμένα πανεπιστημιακά στελέχη ή κακοσχεδιασμένα και αναποτελεσματικά πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών υπονομεύουν το επίπεδο τής Γενικής Εκπαίδευσης. Πρόκειται οιονεί για «συγκοινωνούντα δοχεία»!

Μιλώντας για τον ρόλο που παίζει ένα πανεπιστήμιο στη συγκρότηση, λειτουργία και ανάπτυξη μιας χώρας, για τη σχέση πάντα Παιδείας και Πολιτείας, ας μου επιτραπεί να αναφέρω ως παράδειγμα την “alma mater” τη δική μου, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο* όπως είναι γνωστό. Η Ελλάδα ως έθνος μπόρεσε να σταθεί στα πόδια της και να συστήσει στην πράξη κράτος μετά την αποτίναξη τού μακραίωνος Τουρκικού ζυγού, αφότου ιδρύθηκαν δύο καθοριστικής σημασίας πανεπιστημιακά ιδρύματα : το πρώτο Πανεπιστήμιο τής Ελλάδος, το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1837 — που άρχισε να μορφώνει νομικούς, εκπαιδευτικούς, γιατρούς και άλλους θεωρητικούς επιστήμονες— και το πρώτο Τεχνολογικό Ίδρυμα τής Ελλάδος, το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, το οποίο ξεκίνησε επίσης το 1837, στη αρχή ως απλό «Τεχνικό Σχολείο» με σκοπό την μόρφωση «αρχιτεχνιτών στην αρχιτεκτονική». Το ΕΜΠ προχώρησε γρήγορα σε ραγδαία ανάπτυξη όλων των ειδικών κλάδων τής Τεχνολογίας, καταρτίζοντας *πολιτικούς μηχανικούς, αρχιτέκτονες μηχανικούς, μηχανολόγους ηλεκτρολόγους, χημικούς μηχανικούς και τοπογράφους μηχανικούς*, για να φτάσει σε *ναυπηγούς μηχανικούς, μεταλλειολόγους μηχανικούς* και, βεβαίως, σε *μηχανικούς υπολογιστών*. Πανεπιστήμιο Αθηνών και ΕΜΠ εφοδίασαν την Ελλάδα (αρχικά και την Κύπρο) με επιστημονικά στελέχη στα οποία στηρίχθηκαν η Διοίκηση, η Εκπαίδευση, η Δικαιοσύνη, η Υγεία, η Οικονομία, η Γεωργία, η Ανοικοδόμηση, η Βιομηχανία, η Ναυπηγική και οι λοιπές δραστηριότητες τής χώρας. Έτσι οικοδομήθηκε το ελληνικό κράτος. Τα πανεπιστήμια αυτά απετέλεσαν επίσης τα φυτώρια επιστημόνων που στελέχωσαν τα νεότερα πανεπιστήμια τής Ελλάδος: *το πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης* (που ιδρύθηκε 90 χρόνια μετά το Πανεπιστήμιο Αθηνών), *το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τής Κρήτης, τής Πάτρας, τής Πελοποννήσου, τής Θεσσαλίας, τού Αιγαίου* και τα Ανώτατα Ιδρύματα των Αθηνών τα οποία ξεκίνησαν ως Σχολές (*Πάντειος, Ανωτάτη Εμπορική, Βιομηχανική Πειραιώς, Γεωπονική, Χαροκόπειο*).

Τύχη αγαθή, ένα πλήθος νέων από την Κύπρο σπούδασε στα Πανεπιστήμια αυτά (και αρκετοί, βεβαίως, σε Πανεπιστήμια τής Βρετανίας). Οι επιστήμονες αυτοί στελέχωσαν τα Πανεπιστήμια τής Κύπρου, τα δημόσια και εν συνεχεία και τα ιδιωτικά. Δεν είναι λίγοι δε

οι Κύπριοι επιστήμονες που σταδιοδρόμησαν και σταδιοδρομούν στα Πανεπιστήμια και στα Ερευνητικά Κέντρα τής Ελλάδος, όπως και επιστήμονες εξ Ελλάδος οι οποίοι σταδιοδρομούν σε κυπριακά πανεπιστήμια — μια ώσμωση ευεργετική σε πολλά επίπεδα.

Κυρίες και Κύριοι,

Το οδοιπορικό στα Πανεπιστήμια και στους επιστήμονες τους οποίους καταρτίζουν, το οποίο επιχείρησα να σκιαγραφήσω απλώς, έχει σκοπό να καταδείξει ότι δεν νοείται σύγχρονη δυναμική ανεπτυγμένη Πολιτεία στον κόσμο που δεν επενδύει στο δυναμικό των νέων επιστημόνων, αυτούς τους οποίους μορφώνουν τα πανεπιστήμιά της. Η ποιότητα τής Παιδείας καθορίζει και θα καθορίζει όλο και περισσότερο στα επερχόμενα χρόνια, τα χρόνια τής ανάπτυξης και τής καινοτομίας, τα χρόνια τής λεγόμενης «4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης», την πραγματική δύναμη μιας χώρας, εν προκειμένω τής Κύπρου. Αν μάλιστα τα πράγματα εξελιχθούν κατ'ευχήν με την απόκτηση τού διαφαινόμενου ορυκτού ενεργειακού πλούτου, τα Πανεπιστήμια τής Κύπρου με πρωτοπόρο το ΤΠΚ θα κληθούν να παίξουν καίριο υποστηρικτικό ρόλο τής Πολιτείας. Μια νέα μεγάλη πρόκληση αρχίζει να φαίνεται στον ορίζοντα. Και η Κυπριακή Πολιτεία είμαι βέβαιος ότι θα αδράξει αυτή την ευκαιρία για να αξιοποιήσει τα Πανεπιστήμιά της και να στηριχθεί από αυτά.

Να, λοιπόν, πώς μια τολμηρή για την εποχή της σύλληψη τού αιμνήστου Προέδρου Τάσου Παπαδόπουλου και μια δραστική επιτυχημένη προσπάθειά του για την ίδρυση και λειτουργία ενός δημόσιου Τεχνολογικού Πανεπιστημίου —το οποίο βλέπουμε να αναπτύσσεται ραγδαία, όπως δείχνουν οι αξιολογήσεις τού εξωτερικού— μπορεί να αποτελέσει για την Κύπρο ένα καύχημα τής

Παιδείας και τής Πολιτείας τής Κύπρου, για το οποίο όλοι δικαιούνται να αισθάνονται υπερήφανοι. Δικαίως, λοιπόν, σήμερα το ΤΠΚ και όλοι οι παριστάμενοι τιμούμε ευγνωμόνως τη μνήμη τού Προέδρου Τάσου Παπαδόπουλου, όπως αναγνωρίζουμε βεβαίως —μέσα από τη συνέχεια που έχουν τα μεγάλα έργα— και τη συμβολή των Προέδρων που ακολούθησαν και τού σημερινού Προέδρου τής Δημοκρατίας τής Κύπρου, τού κ. Νίκου Αναστασιάδη, οι οποίοι συνέχισαν και διεύρυναν το έργο τού Τάσου Παπαδόπουλου στηρίζοντας το ΤΠΚ.

Θα τελειώσω με μια επισήμανση που θέτω υπό την κρίση τού εκλεκτού ακροατηρίου που συνθέτει αυτή τη σύναξη : το απόσταγμα τής αληθινής, τής ουσιώδους και ουσιαστικής παιδείας σε όλες τις βαθμίδες που προσφέρουν παιδεία δεν πρέπει να είναι η συσσώρευση όγκων πληροφοριών που δεν καταλήγουν σε γνώσεις (όπως συμβαίνει στον καιρό μας)· ούτε και η συσσώρευση γνώσεων που δεν καταλήγουν στη γνώση, στην αφομοιωμένη αξιοποιήσιμη δημιουργική γνώση· αλλά ούτε και η ίδια η γνώση είναι αρκετή για τον άνθρωπο, αν δεν συνδυάζεται με αρετή και ήθος, με αυτό που η αρχαία ελληνική διανόηση ονόμασε σοφία: έναν ηθικό ποιοτικό συνδυασμό γνώσης και σκέψης με βάση το ήθος και την ηθική, που προφυλάσσει από ανεξέλεγκτες έως επικίνδυνες εφαρμογές και μορφές στυγνής εκμετάλλευσης (όχι αξιοποίησης) τής γνώσης. Τη σοφία —όπως την οραματίστηκαν οι πρόγονοί μας—, όσο δύσκολο κι αν ακούγεται, χρειάζεται να επιδιώκουμε σε όλες τής μορφές τής Παιδείας μας και αυτήν πρέπει να φιλοδοξεί να προσφέρει, κατά το δυνατόν, στους πολίτες της κάθε σύγχρονη προηγμένη Πολιτεία.

Είθε η Κύπρος να αποτελέσει ένα φωτεινό πρωτοποριακό παράδειγμα προς αυτή την κατεύθυνση.

